

Resultat och lärdomar från en regional arbetsmiljösatsning

Jonathan Severin

Doktorand inom arbetsmiljö och
hälsoekonomi

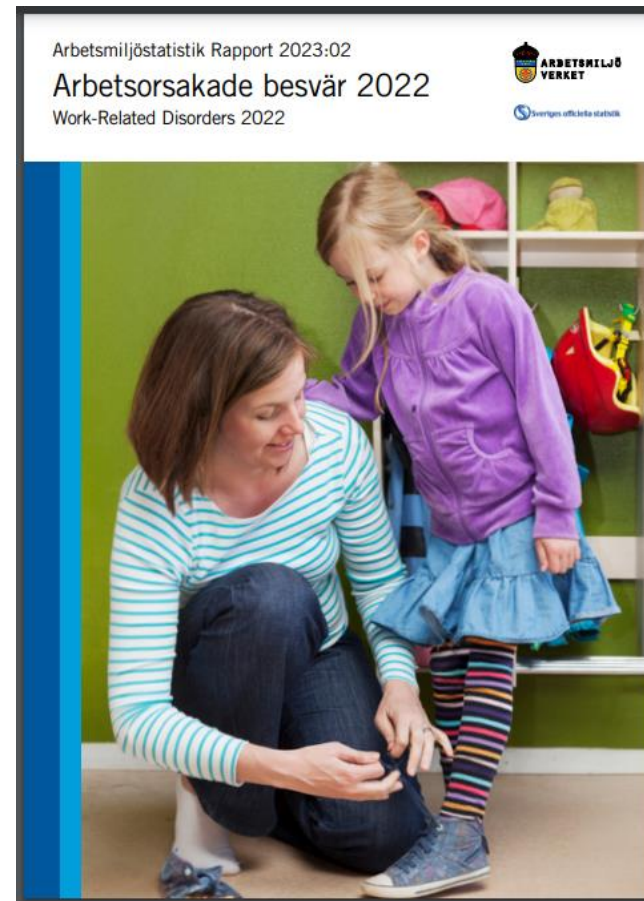
Institutet för stressmedicin

Arbetsorsakade besvär

Var fjärde yrkesaktiv individ i Sverige rapporterar arbetsorsakade besvär

- Hög arbetsbelastning vanligaste orsaken till besvär
- Vanligaste besvären är trötthet, fysisk smärta och värk
- Tre av tio med arbetsorsakade besvär har varit frånvarande på grund av besvären

Ekonomisk börda i Sverige

Den samhälleliga kostnaden för
sjukfrånvaro år 2018: 64 miljarder

(Skandia, 2019)

Kommuner och regioners kostnad för
sjukfrånvaro år 2023: 51,4 miljarder

(Facken i välfärden, 2024)

Arbetsmiljöarbete

Vår definition och inramning

Perspektiv i arbetsmiljöarbete

Rehabilitera

Avser att bota sjukdom eller återskapa hälsa från ett tillstånd av ohälsa

Förebygga ohälsa

Ett patogent förhållningssätt som fokuserar på att eliminera eller minska riskfaktorer och förebygga ohälsa

Främja hälsa

En salutogen ansats som fokuserar på att stärka och möjliggöra för individer att öka kontrollen över och förbättra sin hälsa

Nivåer i arbetsmiljöarbete

Individnivå

Förbättra den fysiska och psykiska hälsan hos enskilda individer, ofta genom livsstilsförändringar

Gruppnivå

Förbättra den sociala interaktionen mellan individer på arbetsplatsen

Organisatorisk nivå

Säkerställa att strukturer, policys och rutiner på arbetsplatsen förebygger ohälsa och främjar hälsa

Perspektivförflyttning i arbetsmiljöarbetet

	Rehabiliterande	Förebyggande	Hälsofrämjande
Individnivå	X		
Gruppnivå			
Organisatorisk nivå			

Utmaningen är att arbeta mer främjande och förebyggande på en organisatorisk nivå

Arbetsmiljöinsatser idag

Insatser sker på individnivå, även om utmaningar är organisatoriska
Proper & Oostrom 2019, Ståhl et al 2022

Insatser på individnivå ger sällan avsedd effekt
Burgess 2020, Ståhl 2022

Organisatoriska insatser eller en kombination på flera nivåer rekommenderas
EU-OSHA 2010, Nielsen 2018

Stöd för hur perspektivförflyttningen ska göras i praktiken efterfrågas
Sveriges företagshälsor 2019, Burgess 2020, AV Rapport 2022:3, AV Rapport 2023:3

Hälsoekonomiska utvärderingar av arbetsplatsinterventioner efterfrågas
Grimani 2018, Rugulies & Burdorf 2024

Arbetsmiljösatsningen i VGR

En budgetförstärkning i Västra Götalandsregionen (VGR) sedan 2017 för att förbättra arbetsmiljön och sänka sjukfrånvaron

Inledningsvis två arbetssätt

- Ansökningar (finansiellt stöd)
  - Chef och HR sökte och beviljades medel för insatser
  - Insats skulle matcha problem och bidra till sänkt sjukfrånvaro
  - 154 ansökningar (209 olika insatser) under 2017-2018
- Uppsökande (finansiellt stöd i kombination med processtöd)
  - Verksamheter med hög sjukfrånvaro och hög personalomsättning
  - 8 verksamheter fick processtöd
  - Insatser togs fram i samarbete mellan processtöd och verksamheternas arbetsgrupp

Arbetsmiljösatsningen

Arbetsätt 1 – Ansökningar

Verksamheternas beskrivna situation

Utmaningar

Personalomsättning / svårighet att behålla personal

Svårighet att rekrytera

Hög sjukfrånvaro

Effekter

Sjukfrånvaro

Konflikter

Bristande samarbete/ kultur/ stöd/ kommunikation

Bakomliggande orsaker

Högt tempo / arbetsmängd

Högt patientflöde/ överbeläggning/ övertid

Styrning och ledning/ rutiner/ arbetssätt

Höga emotionella krav

Etisk stress

Omorganisation

Hot och våld

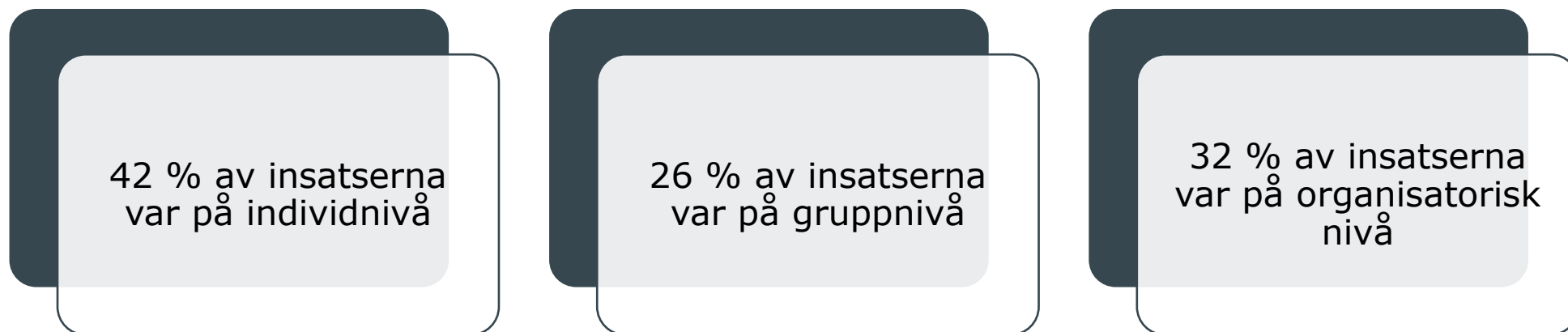
Fysisk arbetsmiljö

➔ Utmaningarna är kontextuella och 97% av alla ansökningar beskrev problem på en organisatorisk nivå

Exempel på insatser i ansökningarna

	Rehabilitering	Förebygga ohälsa	Främja hälsa
Individnivå	Stresshantering	Föreläsning	Yoga
Gruppnivå	Utvecklingsdagar	Hälsosatsning	Teambuilding
Organisatorisk nivå	Upprätta handlingsplan	Analys av arbetsmiljö	Hälsofrämjande arbetsplats

Nivå på insatserna i ansökningarna

En diskrepans mellan beskrivna problem och genomförda insatser

Arbetsmiljösatsningen

Arbetsätt 2 – Uppsökande verksamhet

Utmaningar och genomförda insatser

- Utmaningar liknande som i ansökningarna
- Genomförda insatser
  - Organisationskartläggning
  - Arbete med kulturfrågor
  - Arbetsinnehållsanalyser
  - Chefsstöd
  - Schemaläggning
- Tre faser: uppstart, genomförande, överlämning

Praktiska erfarenheter av processtöd

- Förarbete och planering
  - Skapa ramar och tydliggöra mål, syfte m.m.
- Förankring
  - Informera, skapa delaktighet och tydliggöra begrepp
- Strategisk grupp på flera nivåer
  - För att skapa legitimitet och mandat
- Samverkan
  - Tydliggöra roller och ansvar

Resultat

Effekter, slutsatser och arbetsmiljösatsningens fortsättning

Effekter på sjukskrivning

- Arbetssätt 1 – Ansökningar
  - Ingen signifikant övergripande interventionseffekt för sjukfrånvaro eller personalomsättning
- Arbetssätt 2 – Uppsökande verksamhet
  - I genomsnitt sänkte de sin sjukfrånvaro med 2 procentenheter och personalomsättning med 0.4 procentenheter
    - Organisatorisk insats nödvändig för effekt på sjukskrivning
    - "Hög angelägenhet" **eller** "god förankring och deltagande från den strategiska ledningen" nödvändig för av organisatorisk insats
    - Större effekt på sjukfrånvaro vid högt deltagande från medarbetare

Lönsamhet

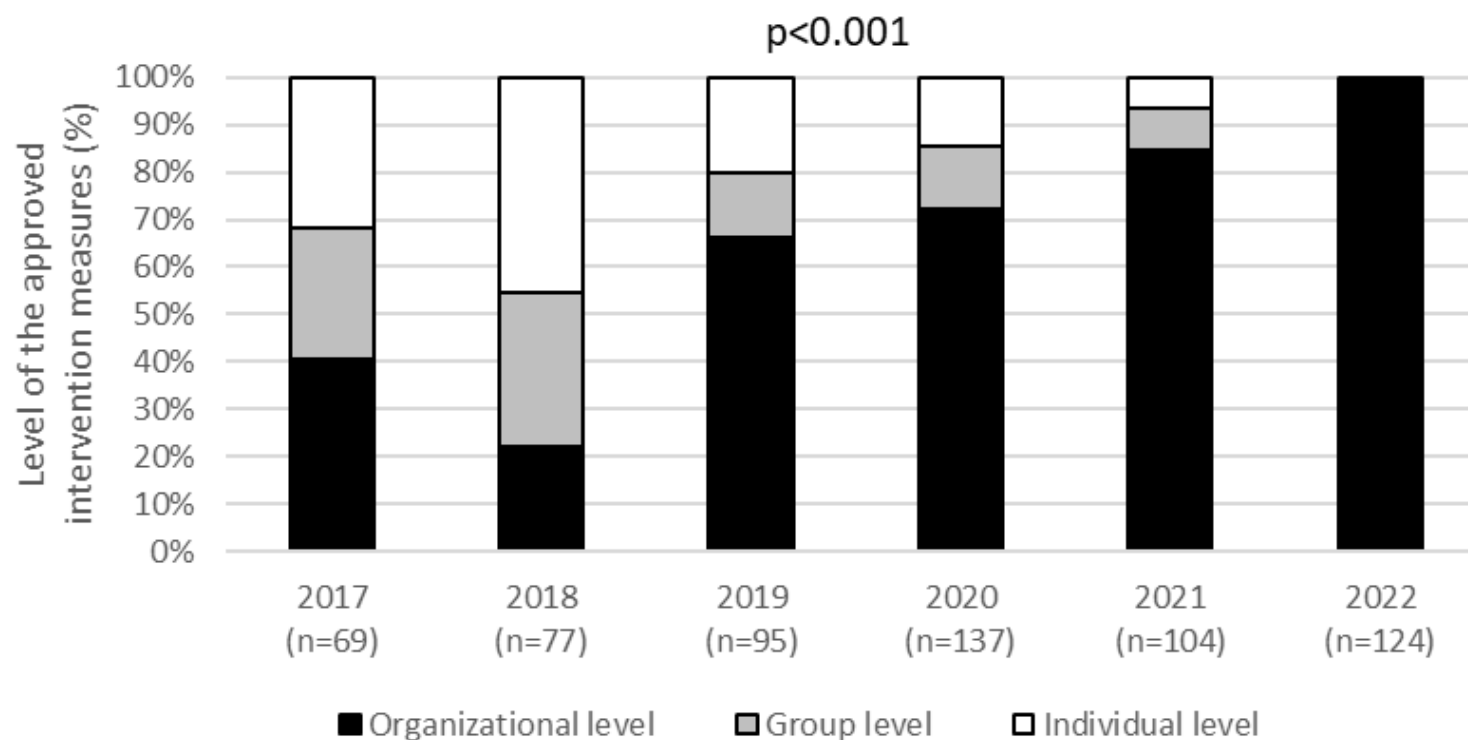
- Cost-benefit analys av de två arbetssätten
  - Produktionsförlust (1h sjukfrånvaro = 1h produktionsförlust) jämfördes med interventionskostnaden
  - Tittade på total sjukfrånvaro och korttidssjukfrånvaro
- Lönsamt för uppsökande verksamhet
  - Trots att kostnaden per medarbetare var dubbelt så hög
  - Ingen lönsamhet för ansökningarna
  - Positivt resultat för total sjukfrånvaro, inte för korttidssjukfrånvaro
  - Främst interventionseffekten som påverkade lönsamheten

Slutsatser från StratSAM

- Chefer och HR är bra på att identifiera behov i verksamheten, men behöver stöd i att matcha åtgärder med utmaningar
- Det lönar sig att genomföra arbetsmiljöinsatser om rätt saker görs
- Arbetsgivare behöver inte oroa sig för höga initiala interventionskostnader om effektiva insatser genomförs
- Processtöd ett arbetssätt som kan främja förflyttningen till organisatorisk nivå

Processutvärdering av AMS 2017-2022

- Förändringarna i arbetssätt har lett till att en högre andel organisatoriska insatser genomförs
- Det finns dock utmaningar med rolltydligheter, och tillräcklig kunskap och resurser för att genomdriva beviljade insatser

Avslutande medskick

Hur får vi till ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete och effektiva insatser?

Arbetsätt för framgångsrikt arbetsmiljöarbete

- Säkerställ tillräckliga förutsättningar
  - Samsyn gällande arbetsätt och begrepp
  - Integrera arbetet i ordinarie verksamhet
  - Säkerställ kunskap och resurser
  - Chefers mandat och arbetsmiljö
- Processbaserat arbetsätt
  - Två syften: angripa utmaning och skapa förutsättningar för hållbarhet
  - Identifiera bakomliggande orsaker till utmaningar i arbetsmiljöarbetet
  - Säkerställ att arbetet leder till effektiva åtgärder
  - Säkerställ att de insatser som planeras faktiskt genomförs och följs upp

Effektiva insatser enligt forskning

- En insats som:
  - kan åtgärda den aktuella utmaningen
  - inkluderar åtgärder på organisatorisk nivå
  - integreras i ordinarie arbete och bidrar till verksamhetens mål
  - är anpassade till verksamhetens behov och nuläge
  - implementeras framgångsrikt

jonathan.severin@vgregion.se
vgregion.se/stressmedicin